

TEHNIČNI ODDELEK

Konservatorska služba v Slovenskem etnografskem muzeju ima dva oddelka:

1. Oddelek za restavriranje in konserviranje tekstila
2. Oddelek za restavriranje in konserviranje lesa in kovine

ORIS ODDELKA

Leta 1923 je postal "Etnografski inštitut" "Kraljevi etnografski muzej v Ljubljani" in njegov prvi ravnatelj dr. Niko Zupanič¹, ki je bil tudi najbolj zaslužen za ustanovitev muzeja. V letu 1925 so ustanovili tudi "Tehnično oddelk". Njegov prvi preparator je bil Drago Vahtar (honorarno je poučeval na umetniški šoli "Probuda"!), ki je oddelk tudi vodil². Tehnični oddelk se je leta 1929 razširil z nastavitvijo slikarja Maksima Gasparija³, kot restavratorja in s preparatorico za tekstil Mio Brejc⁴, ki je prenehala z delom v muzeju leta 1930 zaradi pomanjkanja denarnih sredstev. Vse do leta 1947 sta bila v tehničnem oddelku samo Drago Vahtar (preparator) in Maksim Gaspari (restavrator).

Z novim imenovanjem muzeja v "Etnografski muzej v Ljubljani" je bila sprejeta 1.I. leta 1947 na delovno mesto preparatorja za tekstil Jelka Urh⁵.

Kasneje so bile naslednje spremembe delovnih mest oziroma ljudi na delovnih mestih: Na mesto restavratorja Maksima Gasparija je prišel leta 1948 Ivan Rosulnik⁶, ki je v istem letu zapustil ustanovo. Na delovno mesto ob delu v muzeju smrtno ponesrečenega Draga Vahtarja je prišel Jože Pokovec⁷. Nato sta se zvrstila še restavratorja France Benko⁸ in Anton Pajer⁹.

V oddelku za tekstil pa je honorarno delala od leta 1948 do leta 1953 Frančiška Fajgel¹⁰. Leta 1959 je bila sprejeta v muzej na delovno mesto preparatorja za tekstil Antonija Arhar¹¹, ki jo je nadomestila leta 1960 Ana Kocman-Perko¹². Leta 1958 je bil sprejet na delovno mesto preparatorja Gorazd

Makarovič, ki je ob delu končal visoko šolo in doktorat znanosti¹³. Tehnični oddelek je vodil do leta 1969 konservator dr. Gorazd Makarovič, preparator za tekstil je bila Ana Kocman - Perko, preparator za les in kovino pa leta 1963 zaposleni Albin Romih¹⁴. Leta 1969 pa je prevzel delovno mesto konservatorja in vodje tehničnega oddelka France Golob¹⁵.

Danes ima "Tehnični oddelek" naslednje delavce: konservator in vodja oddelka mag. France Golob, preparator za tekstil Ana Perko, preparator za les in kovino Albin Romih, pomožni preparator Janez Černe (nastopil službo 16. II. 1980).

Seznam uslužbencev tehničnega oddelka Slovenskega etnografskega muzeja od leta 1925 do leta 1983:

Ime in priimek	zaposlen od do	šolska izobrazba	delovno mesto
Drago Vahtar	15.IV.1925 - 1948	Umetno-obrtna šola v Pragi, absolvent	preparator, vodja tehnič. oddelka
Maksim Gaspari redni član SAZU od 1.III.1972	19.VII.1929 - 1948	trgovski pomočnik, eno leto slik. akademije na Dunaju	višji restavrator
Mija Brejc	1929 - 1930	učiteljsiše	preparator za tekstil
Jelka Urh	1.I.1947 - 1960	strokovna učiteljica	preparator za tekstil
Ivan Rosulnik	18.II.1948 - 1948	mizarski pomočnik?	preparator, restavrator
Frančiška Fajgel	1.VII.1948 - 1953	strokovna učiteljica	honorarni preparator za tekstil
Jože Pokovec	20.V.1949 - 1950	mizarski mojster	preparator
France Benko	1.VIII.1953 - 1956	mojster za umetno slikarstvo in dekorativno obrt	restavrator

Ime in priimek	zaposlen od do	šolska izobrazba	delovno mesto
Anton Pajer	1.IV.1956 - 1958	absolvent šole za umetno obrt, kiparski odd.	restavrator
Gorazd Makarovič	1.II.1958 - 1969	doktor znanosti	preparator, konservator, vodja tehničnega oddelka
Antonija Arhar	1.VII.1954 - 1959	absolventka šole za umetno obrt (veziljski oddelek)	preparator za tekstil
Anica Kocman Perko	1.II.1960	krojaška pomočnica	preparator za tekstil
Albin Romih	15.VI.1963	mizarski pomočnik	preparator
France Golob	15.VI.1969	magister znanosti	konservator, vodja tehničnega oddelka
Janez Černe	16.II.1980	osnovna šola	pomožni preparator

DELOVNI PROSTORI TEHNIČNEGA ODDELKA

Prvi delovni prostor tehničnega oddelka je bil v kletnih prostorih mizarske delavnice Deželnega muzeja. Kasneje pa si je pridobil Etnografski muzej nov prostor v bližini mizarske delavnice. Leta 1957 so preuredili majhno sobo, ki leži med mizarsko delavnico Narodnega muzeja in delavnico Slovenskega etnografskega muzeja. V to sobo so namestili dezinfekcijski kotel¹⁷. Delavnica za tekstil pa je dobila leta 1956 svoj prostor v nekdanji garderobi Deželnega muzeja v visokem pritličju muzejske stavbe¹⁸. S prihodom mag. Franceta Goloba na delovno mesto konservatorja Slovenskega etnografskega muzeja pa so za njegovo delavnico usposobili kletno sobo na jugovzhodni strani muzejske stavbe. Leta 1981 so premestili dezinfekcijski kotel iz sobe v klet Slovenskega etnografskega muzeja v depo Škofja Loka.

Ta prostor pa so preuredili v delavnico pomožnega preparatorja Janeza Černeta. Tehnični oddelek si je razen skromnih zidarskih, vodnoinštalacijskih in elektroinštalacijskih del obnovil svoje delovne prostore sam!

Danes ima tehnični oddelek tri delovne prostore v kleti muzeja (prostori so vlažni in imajo vedno umetno svetlobo) in en delovni prostor v visokem pritličju muzejske stavbe (kjer deli preparatorka za tekstil svoj delovni prostor s kustosom za tekstil).

DEPOJSKI PROSTORI SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA

Kraljevi etnografski muzej ni imel depoja. Muzealije je imel razstavljene kot stalno postavitev. Leta 1947 so to stalno postavitev razširili na tri razstavne dvorane in dobili za tekstilni depo podstrešni prostor v muzeju (to je nekdanji atelje slikarja Frana Tratnika) ter začasno kletni prostor v prostorih Moderne galerije¹⁹. S prihodom novega ravnatelja leta 1963 so

odstranili stalno postavitev in preuredili prostore za občasne razstave. Sočasno pa so uredili del podstrešja v depojske prostore. Ti prostori pa so bili zaradi protipožarne varnosti in temperaturnih razlik zelo neprimerni za muzejski depo! Kasneje je muzej iskal druge prostore oziroma stavbo za depo: graščino Goričane (njena namembnost je bila spremenjena v Oddelek neevropskih kultur) in graščino Lisičje, ki so jo zaradi pomanjkanja sredstev za obnovo, predvsem pa zaradi pridobitve večih depojskih prostorov v Škofji Loki prepustili Arhivu Slovenije. Leta 1973 je namreč muzej pridobil s posredovanjem Prof. Milana Železnika, konzervatorja Regionalnega zavoda za spomeniško varstvo v Ljubljani, večje prostore za depo v stavbi nekdanjega uršulinskega samostana v Škofji Loki, Blaževa 3, iz katerega se je izselila tovarna električnih aparatov ELRA.

Slovenski etnografski muzej je postopoma s finančnimi sredstvi, ki jih je dobil od Kulturne skupnosti Ljubljane in od Kulturne skupnosti Slovenije ter nekajkratnimi finančnimi sredstvi Kulturne skupnosti Škofja Loka, pričel s sanacijo prostorov in strehe. V želji po estetski rešitvi pritličnih prostorov (to je lapidarija in gotske sobe) so vsa okna zasteklili tako, da jih ni

moč odpirati. Električno napeljavo pa so vkopali v južno steno, ki je pod zemeljskim nivojem stisnjena v grajski hrib. Posledica take obnove je močna vlaga, odpadanje beleža in ometa. Zaradi tega je nujno potrebno obnoviti lapidarij, gotsko sobo in vezni hodnik! Danes je obnovljena skoraj vsa depojska streha. Ponovno pa smo morali obnoviti streho na srednjem delu stavbe, ki jo je obnovil obrtnik s tako nekvalitetno kritino, da je propadla v štirih letih. Za opremo muzejskih zbirk smo nabavili 300 kovinskih polic.

Tehnični oddelek je opravil v depoju mnogo vzdrževalnih del in preselil skoraj v celoti etnografske predmete iz Ljubljane v depo Škofja Loka. To delo sta v pretežni meri opravila mag. France Golob in France Špetič. Slovenski etnografski muzej je kljub pomanjkanju prostorov odstopil za denarno odškodnino 2. etažo uršulinskega samostana Loški tovarni hladilnikov za njihov samski dom. Muzej je bil prisiljen pridobiti na ta način denar, ki ga je potreboval za nujno obnovo strehe. Pogodba med Slovenskim etnografskim muzejem in Loško tovarno hladilnikov bo potekla leta 1984.

DELO TEHNIČNEGA ODDELKA

Poročilo za leto 1934 omenja, da je restavrator Maksim Gaspari popravljal stare in poškodovane slike, delal v pisarni in fotografiral prizore iz ljudskega življenja in materialne kulture²⁰. Preparator Drago Vahtar pa je popravljal slike na steklo, plastiko in druge predmete. Občasno pa je bil tudi zaposlen v fotografskem laboratoriju z razvijanjem in kopiranjem fotografskih plošč. Snažil in prezračeval je tudi tkanine in narodne noše²¹. Kasneje se je z razširitvijo tehničnega oddelka pričelo tudi bolj načrtno delo pri konserviranju in restavriranju muzealij. Danes opravlja tehnični oddelek naslednja dela:

1. Konservira in restavrira predmete iz tekstila, usnja, lesa, kovine in stekla.
2. Sodeluje pri obnovi muzejskih postojank in zbirk v graščini Podsmreka, spominske sobe L. Adamiča v graščini Blato, v muzeju Goričane.

3. Sestavlja kovinske regale, ureja sobe in skrbi za obnovo v depoju Škofja Loka.
4. Opravlja vsa fizična dela ob prevzemu in zaščiti muzealij.
5. Izdeluje razno razstavno tehniko, kopije etnografskih predmetov za scenске postavitve - razstave.
6. Pomaga pri vseh postavitvah - razstav.

TEMELJNI PROBLEMI S E M

1. Slovenski etnografski muzej v Ljubljani, Prešernova 20, je edina tovrstna kulturna institucija v SFRJ, ki nima svoje stavbe.
2. Pravno razmerje o lastništvu depojskih prostorov med občino v Škofji Loki in Slovenskim etnografskim muzejem je neurejeno.
3. Slovenski etnografski muzej nima stalne postavitve, zato je okrnjeno njegovo poslanstvo.
4. Delovni prostori Tehničnega oddelka so zaradi namestitve v kletni etaži, vlage, pomanjkljive dnevne svetlobe ter majhne kvadrature (sprejemnega depoja nimamo) za delo neprimerni.

Pregled stanja stalnih postavitev zbirk, depojske urejenosti, zaščite stavb s strelkovodi in zaščite proti požaru
na dan 1. IX. 1983

Ime stavbe	stalna postavitev zbirk	strelkovod	signalizatorji požara	Opombe
Razstavnici prostori SEM, Ljubljana	ni	je	ni	
Graščina Podsmreka	zbirka "Lončarstvo"	ni	ni	
Depo SEM, Škofja Loka	V depozu so urejene naslednje zbirke: Oddelek za ljudsko umetnost: Modeli za mali kruhek, Votivi, Pipe, Palice, Plastika, Razpela, Hišni oltarčki, Votivne slike, Znamenja, Nagrobniki Oddelek za tekstil: Krila z modrcem, Telovniki, Čipke. Celotna zbirka je fotografirana in inventarizirana.	delno	ni	Pravno razmerje o lastništvu ni urejeno
Muzej neevropskih kultur, Goričane	Zbirka "Skušek" Zbirka "Petkovšek"	je	ni	Pravno razmerje o lastništvu je urejeno
"Galerija neuvrščenih", v preurejenem gospodarskem posloju graščine Goričane	Razstavnici prostori so pripravljeni za občasne razstave	je	ni	Pravno razmerje o lastništvu je urejeno

OPOMBE

- 1 Etnolog, Glasnik kraljevega etnografskega muzeja v Ljubljani, Leto I., Ljubljana 1926/27, str. 141
- 2 Arhiv SEM, akti za leto 1921 - 1926, Drago Vahtar, Prošnja z 12. marca 1925 za namestitvev v Etnografskem muzeju kot preparator, Ljubljana, št. 78/1925 in odločba o namestitvi za začasnega preparatorja s 15.IV. 1925, št. 69/1925
- 3 Arhiv SEM, Akti za leto 1929 - 1930, Maksim Gaspari, Odločba za nastop službe, pripravnik restavrator, št. 154/1929
- 4 Etnolog, Ljubljana 1930/31, str. 212
- 5 Slovenski etnograf, Boris Orel, Poročila, 1948, str. 107
- 6 Slovenski etnograf, Fanči Šarf, Delo etnografskega muzeja v Ljubljani od 1.XII. 1947 do 31.XII. 1953, str. 285
- 7 Slovenski etnograf, 1953 - 54, n.d. str. 285
- 8 Slovenski etnograf, 1953 - 54, n.d. str. 286
- 9 Slovenski etnograf, 1957, Fanči Šarf, Delo etnografskega muzeja od 1.I. 1954 do 31.XII. 1956
- 10 Slovenski etnograf, 1953-54, Fanči Šarf, Delo etnografskega muzeja od 1.XII. 1947 do 31.XII. 1953, str. 285
- 11 Slovenski etnograf, 1957, Fanči Šarf, Delo etnografskega muzeja od 1.VI. 1954 do 31.XII. 1956, str. 201
- 12 Slovenski etnograf, 1962, Pavla Štrukelj, Delo etnografskega muzeja od 1960 do 1962, str. 253
- 13 Slovenski etnograf, 1957, Fanči Šarf, Delo etnografskega muzeja od 1.VI. 1954 do 31.XII. 1956, str. 201
- 14 Arhiv SEM, Delavska knjižica
- 15 Arhiv SEM, Delavska knjižica
- 16 Arhiv SEM, Delavska knjižica
- 17 Slovenski etnograf, 1957, Fanči Šarf, Delo etnografskega muzeja od 1.I. 1954 do 31.XII. 1956, str. 201

DOKUMENTACIJSKI ODDELEK

18 Slovenski etnograf, 1957, n.d., str. 201

19 Slovenski etnograf, 1957, n.d., str. 204

20 Etnolog, Glasnik kraljevega etnografskega muzeja v Ljubljani, 1934, str. 193

21 Etnolog, n.d. 1934, str. 194

ročilnih števil fotografij v fototezi doseglo številko 2934². Koliko fotografij je do tega leta štela fototeka, verjetno ne bo nikoli znano, saj obstaja inventarna knjiga le za del te teze na koncu pri številki 1060 (op. 1197)³. Ker smo naš pregled razvoja dokumentne dejavnosti v etnologiji začeli s fototeko in ker je fototečni fond že dorez poglobljeno med obliko, podoben, kakor je nastajal, kako je bila in kako je danes fototeka urejena.

1. FOTOTEKA

Od ustanovitve muzeja do leta 1945 nam o fototečnem gradivu največ povedo poročila, objavljena v Etnologiji (E) ter poročila o Beti Fanci Šari, bivše sodelavke Slovenskega etnografskega muzeja (SEM), ki je bila zaposlena za urejanje fototeke. Iz poročil v E je predvsem razvidno, da je gradivo v muzej prihajalo slučajno, nenačrtno ter večinoma brez vsajih poselkov. Nenačrtno so fotografirali le hiše in vasi ter noče in dele noč, kar je bilo seveda v skladu s tedanjimi teoretičnimi neiziranj in z raziskovanji Stanka Vurnika, kustosa Kr. EM. Tako v E 1/1936 lahko beremo, da je arh. B. Kregar poslal okoli 380 fotografij hiš iz vse Slovenije, prof. M. Stern pa fotografije goriško-primorske akcije, da si je muzej nabavil vse fotografije noč, da je fotografiral zbirko avb in poč ter da je Vurnik fotografiral hiše in dvore po Dolenskem in Gorenjskem.⁴ Podobne podatke najdemo tudi v naslednjih številkah E, tako da bi po teh poročilih moral imeti muzej leta 1945 več kot 3000 fotografij. Tudi v E 1 je navedeno, da "ima sedaj muzej okoli 1500 fotografij hiš, dvorov in vasi".⁵ Po podatkih iz inventarne knjige fotografij in negativov, ki je bila nastavljena po zadnji vaji in v kateri so na novo dvign-